

SZIKLAY ANDOR:

MAGYAR LÁBNYOMOK ...

amer. m.
világ
1975
jún. 13.

(Washington.) — Nagy kár, hogy nagy "k" nincs az olaszban, egyik kedvenc nyelvemben. Létezik ott ugyan, nagyban és kicsinyben, de csak mint valami kísértet: lehet idézni ("akka" néven), de megfoghatatlan, nincs gyakorlati szerepe. A "K" természetsszerűleg áll közel hozzám, vezetéknevem jogerős amerikai változatának kezdőbetűjeként — de fontosabb okokból is. Foglalkozásbeli ideálom és egyidőben volt főnököm, George Kennan apjának nevében állt az élen: "K. Kent Kennan"-nál azt jelentette, hogy Kossuth. Épp ilyen meglepő a multszázadbeli kitűnő angol írónak, Jerome-nak a nevében is, ahol azt jelenti, hogy Klapka. Kossuth még ma is egy kicsit Apánk, mindig szívügyem volt; szerény mértékben legalább egyes magyarul nem ismert külföldi beszédeinek fordításával és „The Visitor Speaks” c. könyvemben egy fejezettel áldoztam neki. Klapka mindig érdekelt, de csak szerettem volna írni róla, lehetőleg teljes biográfát a bámulatos fiatalról, az elképesztő középkoruról és a megragadó öregről — a kápolnai, isaszegi, komáromi hőstől föl, a már török tábornokig s végül a kiegyezés utáni pesti képviselőig. Hallatlan életpálya; 1849-ben, maga mögött a félelmetes Schlick fölött aratott győzelmek sorával, hadügyminiszterséggel, az egyedüli mindvégig sikeres ellenállással és kapituláció helyett „tisztos elvonulás”-sal, amikor az angol sajtó

„Hero of Heroes”-nak, Seward amerikai külügyminiszter pedig „Klapka the Incredible”-nek nevezte, még mindig csak 29 éves volt... és míg a Petőfi-fantasztikus élete ugyanakkor három évvel fiatalabb korban már befejeződött, Klapka szakadatlan tevékenysége még további 43 éven át folyt: csak 1892-ben halt meg. Meg kellene azt írni még mindig, angolul és magyarul, kiérdemlendő legalább annak a talán nyolc embernek a háliját, aki megvásárolná. Ott aztán azt az ismeretlen lábnyomát is lerajzolhatnánk, amely Seward-nak köszönhető. Lincoln külügyminisztere utasította McClellan generálist 1861-ben, hogy hívja meg Klapkát az északi hadsereg vezérkarába. A válasz feltételes volt; Komárom hősenek nagy és sikeres gyakorlata volt feltételek kiszabásában... de ezuttal túl messze ment el. Nem kevesebbre tartott igényt, mint százezer dolláros „bonus”-ra, évi 25,000 dolláros fizetésre, a dollárnak a maihoz viszonyított többszörös értékében, és végül arra, hogy McClellan alatt vezérkari főnök legyen rövid ideig, amely után McClellan helyét venné át az északi hadsereg fővezéri szerepében. Válasz Washingtonból: mély csönd.

Van azonban itt valami más is. Régi jegyzetek paksamétáiban egy kapkodva nyilván valamilyen sürgetés nyomása alatt készített összefoglaló fekszik előttem, magyar és angol nyelvű rövidítésekkel, félbehagyott megjegyzésekkel, tetején ezzel: („Klapka, Constantinople, kb.1853, Galata, van-e ott St. Benoit templom, Horváth püspök Genfben — any formal Mems. publ.?” Jóég tudja, mit akartam ezzel azokban a mellékes órákban, amelyeket hivatalos napimunkám után efféle exotikus célokra fordítottam. A szöveg azonban úgy-ahogy megvan s nagyjából így rendezhető:

Klapka Konstantinápolyba érkezett és egy

penzióban koszt-kvartélyra csatlakozott Czetz tábornokhoz (akinek leszármazottai ma is élnek Argentínában), gróf Karacsayhoz és egy öreg francia emigránshoz, aki már vagy 30 éve élt ott. Ez utóbbi tette föl a kérdést egy napon: vajjon tudnak-e a magyar urak valamit arról az osztrák, vagy magyar hercegnőről, akinek a koporsóját vagy 15 évvel előbb a galatai St.Benoit templom kriptájában kiásták? Átépitésnél, a főoltár lebontásánál, akadtak egy kőlapra a földben, az alatt mélyen feküdt a koporsó s benne "egy elég épségben maradt női tetem dus pompájú, hercegnői köpenyben". Görögök, majd örmények követelték maguknak a "valamely szent tetemét", de végül is az visszakerült a helyére, megint oltár emelkedik fölötte és maga a kőlap a templom

egyik oldalfalában látható. Az osztrák követség eleinte érdeklődni látszott: olyasmit mondtak, hogy valami osztrák főurnó feküdhet ott. De azután az ügy elszunnyadt; most már nyilván örök álomban nyugszik az is... Klapka azonban mindjárt be akart avatkozni és legalábbis a kőlapot akarta látni. Ki is vonultak a templomhoz. A kőlapot vastag vész fedte. Másnap nekiálltak, felszerelve, hogy levakarják a meszet. Nem ment könnyen. Lassan bontakoztak ki a véseft betűk: "Hic requiescit... Domina Helena Zerinia..."

II. Rákóczi Ferenc anyja, Thököli Imre fejedelem felesége, Zrínyi Ilona, nyugodott a kriptában, 1703 február 18-ától.

Lemásolták a feliratot, elküldték a szöveget Horváth nevű püspöknek Genfben, akit Karacsay jól ismert s aki mindjárt irt a dologban egyházi és világi hatóságoknak. Klapkák azonban hamarosan újból jelentkeztek, mert a templom közelében volt zárda perjele figyelmeztette őket arra, hogy a padozat egy másik részében egy másik kőlap van, szintén bemeszelve, meg is repedezve. Eredmény: "Francisc...oczy...Transyl...Prin..." — II. Rákóczi Ferenc, 1735-ből, a kispukulált latin mondatok szerint „nagy hazafi, akit egész Európa ünnepe, aki minden vagyonát és egész életét magyar hazája szabadságának szentelte és áldozta, örök dicsőség és áldott nyugalom a hősnek.”

Szószerinti másolattal zárulnak a jegyzetek:

"Klapka: Eddig a sirokat a Pera-i örmény katolikus temetőben keresték, magam is oda zarándokoltam, de csak udvari orvosuk sírját találtam, regensburgi származású német ember volt. Tehát most már csendes imával, vagy legalább kegyeletes megemlékező pillantással adózhatunk emez nagy hallotainknak."

Mintegy ötven évvel később helyezték nyugovóra a Nagy Fejedelmet és a Nagyasszonyt a kassai Dómban. Melletük fekszik Rákóczi udvarmestere,

rokona, száműzetésbeli társa, majd a Fejedelem halála után a bujdosók vezetője, szarvaskendi és óvári Sibrik Miklós.

Van valaki itt Washingtonban, aki a fentieket családi nyilvántartójába iktathatja. Évekig a Georgetown egyetemen dolgozott; felesége a neurológia tanára volt ott. Volt huszárezredes, volt címzetes követ, két ágon is leszármazottja a Rákócziaknak és a Zrinyieknek, ugyanakkor unokaöccse a Haza Bölcsének, Deák Ferencnek... Sibrik György a neve.

Klapka nyomát idekint már csak a "Three Men in a Boat" és még egy-két ma is olvasott Jerome-regény írójának nevében a "K." örzí. Legnagyobb győzelme talán az, amellyel II. Rákóczi Ferenc és Zrinyi Ilona védelmében aratott diadalt az idő, az elmulás és a messzeség fölött.

1906

